

POSTANOWIENIE

20 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 20 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości J. K. jako osoby fizycznej
nieprowadzącej działalności gospodarczej
przeciwko U. K., M. J. i J. K.
o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
na skutek skargi kasacyjnej U. K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z 30 marca 2022 r., I ACa 467/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 30 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z 26 lutego 2020r. zmienił zaskarżony wyrok i uznał m.in. za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości J. K. umowy: o podział majątku wspólnego, darowizny oraz przeniesienia własności w celu zaspokojenia wierzytelności zgłoszonych przez wierzycieli J. K. w postępowaniu upadłościowym do łącznej kwoty 4 031 329,03 zł, która odpowiada wierzytelnościom przysługującym Skarbowi Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w Nowym Sączu z tytułu podatku od osób fizycznych za lata 2011 i 2012 oraz

podatku od towarów i usług za lata 2010, 2011 i 2012 powiększoną o koszty upomnień i egzekucji oraz rozstrzygnął w przedmiocie kosztów procesu.

2. Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wniosła pozwana U. K. powołując się na naruszenie art. 527 k.c., art. 534 k.c. i art. 133 prawa upadłościowego (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1520 ze zm., dalej: „pr. upad.”).
3. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Podała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Apelacyjny dokonał m.in. błędnej interpretacji przepisów art. 527 k.c. w zakresie legitymowanego podmiotu, który może uzyskać ochronę pauliańską oraz art. 534 k.c. w zakresie możliwości niezachowania terminu zawitego, w którym można żądać ubezszkutenienia czynności upadłego. Ponadto skarżąca wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne polegające na konieczności rozstrzygnięcia relacji przepisów art. 527 § 1 k.c. w zw. z art. 133 pr. upad. w zakresie takim czy rozszerza on ochronę pauliańską w postępowaniu upadłościowym na wierzycieli, którzy nie żądali uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną oraz relacji przepisów art. 534 § 1 k.c. w zw. z art. 133 pr. upad. w zakresie takim czy rozszerza on ochronę pauliańską w postępowaniu upadłościowym na wierzycieli, którzy nie żądali uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną w okresie pięciu lat od daty tej czynności.
4. W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a ponadto zasądzenie od skarżącej zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

5. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu

usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

6. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.
7. Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (zob. postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać

na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

8. Odnosząc się do powołanej przez skarżącą przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wyводу zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).
9. Należy przypomnieć, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie, czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Stąd też podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Zarzutem takim jest nie tylko zarzut naruszenia art. 233 § 1 KPC, lecz także przepisów regulujących sposób ustalania faktów. Każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę

z tą podstawą faktyczną, chociażby pod pozorem kwestionowania wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 KPC jest *a limine* niedopuszczalny (zob. postanowienie SN z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 238/22).

10. Zawarty w art. 398³ § 3 KPC zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 KPC) oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji, polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów (art. 398³ § 3 KPC), również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 24 stycznia 2023 r., I CSK 2938/22).
11. W ocenie Sądu Najwyższego skarżąca nie przedstawiła dostatecznej argumentacji pozwalającej na przyjęcie, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w powyższym rozumieniu, ponieważ nie wykazała kwalifikowanego, widocznego bez potrzeby dokonania głębszej analizy oraz prowadzącego do wydania oczywiście wadliwego orzeczenia, naruszenia konkretnie wskazanych przepisów prawa.
12. Skarżąca w istocie ograniczyła się do kwestionowania zmiany podmiotowej po stronie powodowej wynikłej z faktu ogłoszenia upadłości dłużnika J. K. i wstąpienia do postępowania syndyka masy upadłości. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyraźnie uzasadnił przyczynę i zakres orzeczenia reformatoryjnego. Skarżąca nie zgadza się z takim rozumowaniem, jest to jednak niewystarczające dla przyjęcia, że skutecznie wykazała przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 12 lutego 2020 r., III CSK 169/19).
13. Do zaskarżenia przez syndyka czynności upadłego celem uznania ich za bezskuteczne względem masy upadłości stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o skardze pauliańskiej (art. 131 pr. upad.). Pomimo tego odesłania, są to odrębne instytucje. W sytuacji, gdy ze skargi pauliańskiej

korzysta określony wierzyciel celem powództwa jest uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną wobec tego wierzyciela. Natomiast w przypadku, gdy ze skargi pauliańskiej korzysta syndyk – jego żądanie dotyczy uznania czynności fraudacyjnej za bezskuteczną względem całej masy upadłości.

14. Zdaniem Sądu Najwyższego syndyk, wytaczając powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną względem masy upadłości nie wskazuje ani wierzycieli upadłego, ani nie konkretyzuje pod względem podmiotowym bądź przedmiotowym wierzytelności, których ochrona ma zostać uzyskana. Nie ma tu zastosowania reguła, że wierzyciel występujący ze skargą pauliańską powinien określić pod względem podmiotowym i przedmiotowym chronioną wierzytelność. W rezultacie nie ma potrzeby konkretyzowania chronionej wierzytelności w wyroku uwzględniającym powództwo syndyka (zob. wyrok SN z 20 lutego 2023 r., II CSKP 307/22).
15. Te same zasady obowiązują w przypadku, gdy wierzyciel wytoczył powództwo pauliańskie przed ogłoszeniem upadłości dłużnika, a następnie na podstawie art. 133 ust. 1 pr. upad. syndyk wstąpił jego w miejsce. Dochodzi wówczas do następstwa procesowego syndyka w miejsce wierzyciela i jest to możliwe także w postępowaniu apelacyjnym (zob. wyrok SN z 28 maja 2001r., III CSKP 28/21).
16. Z uwagi na wskazane różnice syndyk wstępując do procesu, w miejsce wierzyciela powinien zmienić żądanie, tj. żądać uznania czynności za bezskuteczną względem masy upadłości w miejsce żądania uznania czynności za bezskuteczną względem wierzyciela. Taka zmiana nie narusza art. 383 k.p.c., ponieważ stanowi żądanie „innego przedmiotu” zamiast pierwotnego z uwagi na zmianę okoliczności, tj. ogłoszenie upadłości (zob. wyrok SN z 20 lutego 2023 r., II CSKP 307/22).
17. W ocenie Sądu Najwyższego wstąpienie w trybie art. 133 ust. 1 pr. upad. syndyka do postępowania w miejsce wierzyciela, który skargą pauliańską zamierzał chronić tylko swoją wierzytelność, powoduje, że czynności fraudacyjne mogą być uznane za bezskuteczne w stosunku do całej masy

upadłości, która może obejmować również wierzytelności innych wierzycieli. Tym samym ochrona pauliańska, przez wstąpienie syndyka, może zostać *de facto* rozszerzona na wierzytelności wszystkich wierzycieli upadłego wchodzących w skład masy upadłości, w tym tych którzy nie wystąpili z indywidualną skargą pauliańską w terminie wskazanym w art. 534 k.c. Zdaniem Sądu Najwyższego zawity charakter tego terminu, jak i pierwotne powództwo wierzyciela wskazują, że rozszerzona ochrona pauliańska powstała wskutek wstąpienia syndyka dopuszczalna jest jedynie w granicach wartości wierzytelności pierwotnego powoda - wierzyciela, który zdecydował się złożyć skargę pauliańską. Upływ terminu z art. 534 k.c. skutkujący wygaśnięciem uprawnienia do dochodzenia bezskuteczności uniemożliwia bowiem rozszerzenie ochrony pauliańskiej powyżej tej wartości.

18. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. postanowienia SN z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r.,

I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. postanowienia SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

19. Skarga kasacyjna pozwanej nie spełnia powyższych kryteriów, a w istocie zagadnienia prawne wskazane przez skarżącą są w rzeczywistości pytaniami o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem, związaną z zastosowaniem konkretnych przepisów prawa, a nie problemem związanym z istotnością zagadnienia prawnego, czy też z potrzebą wykładni przepisów prawnych. Pozwala to na przyjęcie, że skarżącej nie chodzi o wykazanie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a jedynie o poddanie zaskarżonego orzeczenia kontroli kasacyjnej.
20. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).
21. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zgodnie z art. 102 k.p.c., mając na względzie sytuację majątkową skarżącej, orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.

SOP]

(r.g.)